

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

Παλαιοχριστιανική Βασιλική Ἁγ. Ἰσιδώρου

Τεύχος 70όν ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

ΓΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΛΙΜΝΗΝΙΑΤΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ

ΧΙΟΣ

Έορτασμός Αγίου Τερομάρτυρος
Πλάτωνος Μητροπολίτου Χίου (07.05.23)

Δύο Φιλολογοί Τεράρχες (09.05.23)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ιωάννου Γενναδίου 14 – 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 3078
Αριθ. Διεκπ. 1438

Αθήνησι τῆ 21ῃ Ἰουνίου 2023

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3076

Πρός
τόν Ἱερό Κλήρο
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
(Διά τῶν κατά τόπους Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν)

Θέμα: «Περί τῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου πιστῆς τηρήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως κατά τήν Θεία Λατρεία»

Εὐλαβέστατοι Κληρικοί,

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπαγρυπνῶντας γιά τόν κατά Θεόν καταρτισμό τῶν πιστῶν, ἐπιθυμεῖ ὅλοι νά διάγουν τόν βίον ἐν πνεύματι Θεοῦ καί εὐσεβείᾳ. Ἰδιαιτέρως, ὅμως, ἐπιζητεῖ νά διαφυλάσσονται τά ὀρισμένα ἀπό τοὺς Θεοφόρους Πατέρες στήν λατρευτική ζωή τῆς Ἐκκλησίας «εἰς οἰκοδομήν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ». Ὅπως εἶναι φυσικό, λοιπόν, ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶναι ἐπιφορτισμένη νά ἐπιβλέπει, νά ἐπιτηρεῖ, νά συμβουλευεῖ καί νά καθοδηγεῖ ἀκαταπόνητα Κλήρο καί Λαό, ὥστε νά τηρεῖται ἡ χριστιανική διδασκαλία, νά ἀποτρέπονται αἰρετικές διδασκαλίες, νά ἐφαρμόζονται οἱ Ἱεροί Κανόνες καί ἡ Ἱερά Παράδοση, ὅπως οἱ Ἅγιοι καί Θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παρέδωσαν, κυρίως ὅμως ἔχει ἱερώτατο χρέος νά ἀγωνίζεται γιά νά καλλιεργηθεῖ ἡ ὑγιῆς πίστις καί νά ἀποτραποῦν ἄτοπες καί ἀντιχριστιανικές ἐκκοσμικευμένες ἐνέργειες καί ἐκδηλώσεις κατά τήν τέλεση τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καί Ἀκολουθιῶν στοὺς Ἱερούς Ναοὺς.

Γι' αυτούς τούς λόγους, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος, κατά τίς συνεδριάσεις Αὐτῆς τῆς 11ης μηνός Μαΐου καί 13ης μηνός Ἰουνίου 2023, ἀποφάσισε νά προβεῖ στήν ἐκδοση τῆς παρούσας Ἐγκυκλίου ἀφ' ἐνός μέ ἀθυμία καί θλίψη, καταγγέλλοντας ἀσεβήματα πρός τά ἱερά στήν Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἐτέρου προτρέποντας νά ἐφαρμόζονται τά δέοντα.

Εἰδικότερα, ἔχει γίνει γνωστό σέ ὅλους ὅτι συμβαίνουν ποικίλα καί ὄχι λίγα ἀσεβήματα, ἄτοπα καί ἔκτροπα, ἀπό τήν ἀποψη τῆς λειτουργικῆς τάξεως, τά ὁποῖα ἀπάδουν πρός τήν ἱεροπρέπεια καί τήν σοβαρότητα καί καταστρατηγοῦν πασιφανῶς τίς τυπικές διατάξεις τῆς Θείας Λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μέ θλιβερές συνέπειες τήν διακωμώδηση ἢ καί τόν ἐμπαιγμό τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καί μάλιστα διά τῶν ποικίλων καί πολλῶν μέσων κοινωνικῆς δικτυώσεως, ἡ ἄκριτη χρήση τῶν ὁποίων ἐκ μέρους ἀρκετῶν Κληρικῶν ἔχει, δυστυχῶς, «γιγαντωθεῖ», ἀλλοιώνοντας τήν ἀποστολή καί τήν μαρτυρία τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου.

Τέτοια ἀπαράδεκτα φαινόμενα εἶναι, ἐπί παραδείγματι, ἡ ἐντός τοῦ ἱεροῦ ναοῦ «λιτάνευση» τῆς περιστερᾶς κατά τήν ἑορτή τῶν Θεοφανείων, ἡ ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἀπαράδεκτη κρούση διαφόρων ἀντικειμένων, σέ συνδυασμό μέ ἀλαλάζουσες φωνές ἐκ μέρους ἱεροπαίδων κατά τό «Ἀνάστα ὁ Θεός» τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἡ κατά τήν ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθρου ἐνδυση Ἱερέως ἐκτός τοῦ Ἱεροῦ Βήματος στό μέσον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ἡ ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κρούση ταλάντων καί κωδῶνων μεσοῦσης τῆς Θείας Λειτουργίας, ἡ ψαλμώδηση τῶν Χαριετισμῶν τῆς Θεοτόκου, ἀντίθετα μέ τά παραδεδομένα, σέ μέλος πού θυμίζει λαϊκά ἄσματα, ἡ ψαλμώδηση καλάντων ὀπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καί, μάλιστα, τήν ὥρα πού ὁ Ἱερεὺς καταλύει τό Ἅγιο Ποτήριο, καί ἄλλα τινά. Ὅλα αὐτά τά ἄτοπα καί ἀπαράδεκτα φαινόμενα πρέπει ἀμέσως νά σταματήσουν καί νά μὴν ἐπαναληφθοῦν.

Ἐπιβάλλεται νά τονιστεῖ ἐν προκειμένῳ ὅτι ἡ Ἁγία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ γιά κανένα λόγο δέν ἔχει ἀνάγκη θεατρικῶν παραστάσεων, ἐκδηλώσεων κοσμικοῦ τύπου, ἐντυπωσιασμοῦ καί αὐθαιρέτων ἐνεργειῶν Πρεσβυτέρων καί Διακόνων, καί μάλιστα χωρίς τήν γνώμη τοῦ οἰκείου αὐτῶν Ἱεράρχου. Σέ καμμία περίπτωση δέν θερμαίνεται ἡ πίστη οὔτε ἀυξάνεται ἡ προσέλευση τῶν πιστῶν οὔτε καί ἡ νεώτερη γενιά ἐλκύεται μέ τέτοιου εἶδους ἐξωεκκλησιαστικές μιμητικές ἐνέργειες, οἱ δέ πιστοὶ οὐδόλως οικοδομοῦνται πνευματικά ὅταν ἡ Λατρεία, ἀντί, ὅπως γράφει ὁ Ἱερός Παῦλος, νά εἶναι «ἀληθῆς καί λογική Λατρεία εὐάρεστος τῷ Θεῷ», καταντᾶ θέαμα καί ἀκρόαμα. Κάθε φορά πού ὑπάρχουν τέτοιες παρεκτροπές, λυπᾶται καί θλίβεται τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀντί νά ἀγαλλιᾶζει, ἐνῶ βλάπτεται καί διασύρεται

τό κύρος τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται μακριά ἀπό τήν ζωή καί τήν Λατρεία Της. Ἡ ἐπιπόλαιη «ίκανοποίηση» τῶν πιστῶν στούς Ἱερούς Ναούς, ἡ ὁποία ἐπιζητεῖται ἀπό ὀρισμένους Κληρικούς, κρίνεται ὡς παντελῶς ὑποκριτική καί ψευδῆς καί δέν ἐπιφέρει στήν ἀνθρώπινη ὕπαρξη τίποτα τό ὠφέλιμο.

Ὡς ἐκ τούτου, ἐπειδή ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπιθυμεῖ καί ἡ κανονική τάξη τῆς Ἐκκλησίας νά τηρεῖται ἐπακριβῶς καί νά διορθωθοῦν οἱ ἀταξίες, ὅπου αὐτές γίνονται, ἀποβλέποντας συνάμα στήν ἱεροπρεπέστερη τέλεση τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων, συνιστᾷ, ἐντέλλεται καί προτρέπει ὅλους ὥστε νά ἀποφεύγονται νεωτερισμοί, θεατρinioμοί καί λοιπές ἐκδηλώσεις «τελετουργικοῦ στόμφου», ψαλμωδίες κοσμικοῦ ὕφους, στολισμοί ξένοι πρὸς τήν ἐκκλησιαστική παραδοσιακή εὐπρέπεια καί σοβαρότητα, καί ὅλως ἰδιαίτερος ἐφιστᾷ τήν προσοχή γιά νά μή συντελεῖται σκανδαλισμός τῶν συνειδήσεων, καθότι «οὐαί τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τό σκάνδαλον ἔρχεται» .

Κατά συνέπεια, ἡ προσήλωσις ὅλων τῶν Κληρικῶν μας στά παραδεδομένα ἀπό τήν Ἁγία μας Ἐκκλησία εἶναι ἱερό καθήκον καί πρέπει ὁ καθένας νά τό ἐπιτελεῖ μέ πλήρη ἀφοσίωσι, ἐπιμέλεια καί σοβαρότητα πρὸς δόξαν Κυρίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθότι ὁ λειτουργός τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καί οἰκονόμος τῆς Χάριτος τυγχάνει ποιμένας ἀνθρώπων, «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» πλασμένων καί «αἵματι Χριστοῦ ἐξηγορασμένων».

Ἐν κατακλειδί, τονίζεται ἡ ἀνάγκη, γιά ὅλα τά ἀνωτέρω ζητήματα, ὁ κάθε Ἱερεὺς νά εὐρίσκεται σέ διαρκῆ ἀναφορὰ πρὸς τόν οἰκεῖο Μητροπολίτη, στήν πνευματική σύνεση καί ἔμφρονα κρίση τοῦ ὁποίου ἐπαφίεται ἡ ἀντιμετώπισή τους, ὥστε νά ἐπικρατεῖ ὁμοιομορφία καί τάξη στήν Θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας.

† Ὁ Ἀθηνῶν **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**, Πρόεδρος

† Ὁ Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου Ἱερόθεος

† Ὁ Ἐλευθεροπόλεως Χρυσόστομος

† Ὁ Σερβίων καί Κοζάνης Παῦλος

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος

† Ὁ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Βαρνάβας

† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν Μάρκος

† Ὁ Σταγῶν καί Μετεώρων Θεόκλητος

† Ὁ Μάνης Χρυσόστομος

† Ὁ Φθιώτιδος Συμεών

† Ὁ Λαρίσης καί Τυρνάβου Ἱερώνυμος

† Ὁ Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας Ἱερώνυμος

† Ὁ Περιστερίου Γρηγόριος

Ὁ Ἀρχιεραμματεὺς † Ὁ Ὠρεῶν Φιλόθεος

Η ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ

Του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη

«Κυρά Φανερωμένη μου, παρηγοριά του κόσμου,
βοήθαμε την πανόρφανη! Τ' ἄγιο σου χέρι δός μου
για ν' ἀνεβῶ στο βράχο σου! Δέν ἤλθες μές στο βράδυ
ὡσάν ἀχτίδ' ἀνέλπιστη στο μαῦρό μου τὸν ἄδη,
κ' ἐσφόγγισες τὸ δάκρυ μου καὶ μούπες σύ, Κυρά μου,
νὰ πάρω τὸ παιδάκι μου στὴν ἔρημη ἀγκαλιά μου
καὶ νὰ τὸ φέρω νὰ τὸ δῆς;... Παρθένε, βόηθησέ με...

Τὰ γόνατά μου ἐδείλιασαν... κατέβα, πρόφθασέ με...
Μῶφαγ' ἢ θάλασσα ἢ σκληρὴ τὸ Λάμπρο μου στὰ ξένα...
Ἡ δυστυχιά μ' ἐμάρανε!... Μὴν ἀρνηθῆς κ' ἐμένα...
Δυνάμωσέ με, τὴ φτωχή... Γιὰ ιδέες με! Θερμασμένη,
τρεῖς μέρες θεονήστικη, νεκρή, ξεψυχισμένη,
νοιώθω τὴ ρῶγά μου στεγνὴ στὰ χεῖλη του, Κυρά μου,
ἐστρέφεψε τὸ γάλα μου... Ἐπάγωσ' ἢ καρδιά μου...
Σύντρεξε, μὰνα τούρανου, σύντρεξε τὸ παιδί μου...
Παρθένε μου, ἐχιονίστηκε... Θὰ νὰ σβυστῇ μαζί μου...»
Καὶ ξαναγύρισε μὲ μιᾶς στὴ γῆ ξεστηθωμένη,
μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά, ἢ Δέσπω ἢ πικραμένη.

Ἐπάνωθὲ της τοῦ βοριᾶ τὰ σύγνεφα ἀρμενίζουν
κί' οὔτε δὲ στέκουν νὰ τὴν δοῦν. Τὸν κόρφο της φωτίζουν
κρύαις ἀχτίδες φεγγαριοῦ, πὸν ἐδῶ κ' ἐκεῖ προβαίνουν
σὰν ἀπὸ μάτι νεκρικό, χωρὶς νὰ τὴ θερμαίνουν.
Σιμά της τρέχει τὸ νερό, γοργό, γοργό, δροσᾶτο...
λαλοῦν τ' ἀηδόνια ξέγνοιαστα μές στὴ μυρτιά, στο βᾶτο...

τὰ δένδρα εἶν' ἀνθοστόλιστα... παντοῦ χαρὰ κ' ἐλπίδα,
σφιχταγκαλιάζεται ἢ ὀχιά μὲ τὴ μονομερίδα,
κί' ὡς τόσο ἀμοιρολόγητη, χωρὶς ταφή καὶ δάκρυ,
μιὰ χήρα μάνα, ἓνα παιδί, πεθαίνουν σὲ μιὰν ἄκρη!

Μέσα στοῦ κόσμου τὴ γλυκειά, τὴν ἀφθαρτὴ ἀρμονία,
ποιὰ θέληση καὶ ποιὰ καρδιά, ποιὰ παντοδυναμία
ἐσύμπλεξ', ἐζευγάρωσε τὸ σφύριγμα τὰστρίτη,
τοῦ καταρράχτη τὴ βοή, τοῦ λύκου, τοῦ πετρίτη,
καὶ τὰητοῦ τὸ ρυάσιμο, μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι,
ποῦ χύνει ἀπ' τὰ στήθια του τὸ μαῦρο στεφανοῦδι;
Καὶ ποιός, καὶ ποιός ἐπρόσταξε, μέσα σ' αὐτὴν τὴν πλάση
νὰ συναντιέται ἀδελφικά, χωρὶς νὰ τὴ χαλάση,
τὸ περιστέρι, κί' ὁ σκορπιός, ὁ χαμελιός κί' ὁ κρίνος,
φιλί καὶ ψυχομάχημα, χαμόγελο καὶ θρῆνος;...
Κί' ὡς τόσο ἀμοιρολόγητη, χωρὶς ταφή καὶ δάκρυ,
μιὰ χήρα μάνα, ἓνα παιδί, πεθαίνουν σὲ μιὰν ἄκρη.

Μοσχοβολοῦσε ἢ ἀνοιξη κί' ὀλόγυρά τους χίλια
ἀνθίζουν ἀγριολούλουδα, χολᾶτα χαμομήλια.
Καὶ κάπου κάπου ἀμέτρηταις τρελλαῖς πυγολαμπίδες
φωτίζουν τὰ δυὸ λείψανα μὲ μυστικαῖς ἀχτίδες.
Καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ μέτωπο καὶ τῆς φτωχῆς τὰ στήθια
φεγγοβολοῦν σὰν οὐρανοὶ πῶχουν ἀστέρια πλήθια.

Χαμογελᾶ ἢ ἀνατολὴ καὶ ροδοκοκκινίζει
ὀλίγ' ὀλίγο ἢ καταχνιά, ποῦ τὰ βουνὰ στολίζει.

Λαλεῖ τῶρνίθι τῆς ἀύγῆς, τὸ πρόβατο βελάζει...
Ξυπνοῦν στὰ πλάγια ἡ πέρδικαις, ἡ μιὰ τὴν ἄλλη κράζει...
Ξυπνᾶ κι' ὁ γέρο Γούμενος, τὸν ὄρθρο του σημαίνει
καὶ μурμουρίζοντας σιγὰ στὴν ἐκκλησιά πηγαίνει
τὴν ἄγια εἰκόνα τῆς Κυρᾶς σκυφτὰ νὰ προσκυνήση...
Κ' ἐκεῖ πού ἐτέντων' ὁ παπᾶς τὰ χεῖλη νὰ φιλήση,
τοῦ 'κάστηκε πὼς ἔλειπε – παράδοξη ἱστορία! -
ἀπ' τὸ θρονί της τὸ χρυσὸ ἡ Δέσποινα Μαρία...
Ἐτρόμαξ' ὁ καλόγερος... Στὴν πλάκα γονατίζει,
χτυπᾶ τὸ μέτωπο στὴ γῆ, παρακαλεῖ, δακρύζει...

Μὲ μιᾶς ἀστράφτ' ἡ ἐκκλησιά, κ' αἰσθάνετ' ἓνα χέρι
ὁπὸν τὸν ἀνεσῆκωνε... Μοσχοβολάει τ' ἀγέρι...
Τὰ μάτια του ἀνοιξ' ὁ παπᾶς... Στὸ κάτασπρό του γένη
τὸ δάκρυ του ἔσταζε βροχή... Κυττάζει... Καθισμένη
στὸ θρόνο βλέπει τὴν Κυρά, πού τοῦ χαμογελοῦσε,
καὶ τὸ παιδί πού ἐχαίρετο καὶ πού τὸν εὐλογοῦσε.

Σὲ ποιό καλύβι ἀγνώριστο, σὲ ποιὰ καρδιά θλιμμένη
νὰ πέρασες τὴ νύχτα σου, Κυρὰ Φανερωμένη;
Ποιό μαραμμένο λούλουδο ἡ χάρη σου, Κυροῦλα,
κρυφά, κρυφά ν' ἀνάστησε, σὰν τ' οὐρανοῦ δροσοῦλα;...

Ἡ μάνα ἡ δύστυχη Ξυπνᾶ καὶ βλέπει τὸ μωρό της
νὰ παίζη μὲ τὰ λούλουδα, χορτᾶτο στὸ πλευρό της·
κ' ἀπ' τὸ φτωχὸ τὸ στῆθός της δροσᾶτο, τυλωμένο,
νὰ ρεῖ ἀδιάκοπα στὴ γῆ τὸ γάλα εὐλογημένο.

Τὴν εἶχε κράξει μιὰ φωνὴ καὶ μιὰ Κυρὰ Μεγάλῃ
τῆς φάνηκε ὅτι ἐμάλαζε τὸ ἔρμο της κεφάλι
καὶ μὲ γλυκάδ' ἀνέκφραστη ὅτι ἔταζε στὴ χήρα
νὰ στεῖλῃ χρυσοῦ μοῖρα.

Κυττάζει ὀλόγυρα... Ψυχὴ!... Τὶ τάχα νὰ συνέβῃ
κ' ἐκεῖ δὲ φαίνεται κανεὶς; Στὸ μοναστήρι ἀνέβῃ...
Στὰ πόδια πέφτει τῆς Κυρᾶς καὶ μὲ τὰ δάκρυά της
βρέχει τὸ κόνισμά της.

Τὸ δρόμο παίρνει γιὰ νὰ λθῇ γοργὰ στὸ φτωχικό της
κ' ἔχει μαζί της συντροφιά τῶμορφο τῶνειρό της.
Σὰν νὰ τῆς ἔδινε φτερά, τόσο τρεχάτῃ ἐπέρνα,
ποὺ αἱμάτωνε τὴ φτέρνα.

Τὴ θύρα βλέπει διάπλατῃ... Σπρώχνει σκιαχτὰ τὸ μᾶρι
μὲς στὸ κατῶγί της νὰ ἰδῇ... Στὸ τίμιο της κρεββάτι
ἕνας λεβέντης σιωπηλὸς μὲς στὰ χρυσοῦ ντυμένος
προσμένει καθισμένος.

Ἐγνώρισε τὸ Λάμπρο της... πετᾶ στὴν ἀγκαλιά του...
Τοῦ δείχνει τὸ παιδάκι του... χορταίνει τὰ φιλιὰ του.
Καὶ σὺ τοὺς ἐπαράστεκες, ἐκεῖ σιμὰ κρυμμένη,
Κυρὰ Φανερωμένη.

«ΚΑΙ ΕΠΛΗΣΘΗΣΑΝ ΑΠΑΝΤΕΣ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΑΓΙΟΥ»

(Πράξ. 2, 4)

Τοῦ κ. Γεωργίου Κομνηνοῦ, Θεολόγου

Τὴν μεγάλη δεσποτικὴ ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς ἐορτάζει σήμερα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία. Μὲ τοὺς θεολογικοὺς καὶ βαθυστόχαστους ὕμνους ποὺ ψάλλονται σήμερα μεταφερόμαστε νοερὰ στὴν Ἁγία Πόλη, στὸ ὑπερῶο, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι ὁμοθυμαδὸν οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου μὲ τὴν Παναγία Μητέρα Του. Ἐκεῖ βλέπουμε νὰ ἐκτυλίσσονται θαυμαστὰ γεγονότα. Συμπληρωνόταν ἤδη ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα ἀπὸ τὸ Πάσχα, ὅταν ἕνας δυνατὸς θόρυβος, σὰν ὀρμητικὸς ἄνεμος, ἀκούστηκε πάνω ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ ἐπίκεντρο τὸ ὑπερῶο, ὅπου ἔμεναν οἱ μαθητὲς «προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει» (Πράξ. 1, 14). Πύρινες γλῶσσες ἐφανίσθησαν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι κάθε μαθητοῦ, οἱ ὁποῖες μαζὶ μὲ τὴν βίαιη πνοὴ ἦσαν τὰ ὄρατὰ σημεῖα τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι, ἐκπληρώνεται ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου λίγο πρὶν ἀναληφθεῖ στοὺς οὐρανοὺς, ὅτι «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας» (Πράξ. 1, 5). Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ἐκείνη ἄρχισε τὸ κοσμοσωτήριον ἔργον τῶν Ἀποστόλων, τὸ ὠραιότερον ἔργον ποὺ ἐπιτελέσθη ποτὲ πάνω στὴν γῆ καὶ τὸ ὁποῖο συνιστοῦσε τὴν καινούργια Δημιουργία τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Πεντηκοστὴ χαρακτηρίζεται ὡς ἡ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἐφοδιασμένοι μὲ νέες, πρωτόγνωρες πνευματικὲς δυνάμεις, ἐξόρμησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν γιὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς οἰκουμένης. Ἀπὸ διστακτικοὶ καὶ φοβισμένοι γίνονται «λέοντες πῦρ πνέοντες». Ἀποστέλλονται γιὰ τὸ κτίσιμο ἐνὸς νέου κόσμου, ποὺ, ἤδη, εἶχε θεμελιωθεῖ στὸν βράχο τοῦ Γολγοθᾶ, στὸ Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου καὶ ἐμψυχώνονται στὸ ἔργο τους αὐτὸ μὲ τὴν ζῶσα πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀρχίζουν νὰ κηρύττουν «τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 2, 11). Ποταμοὶ θείας Χάριτος ρέουν ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδιά τους καὶ ποτίζουν καὶ δροσιζοῦν ἀναρίθμητες ψυχές. Κηρύττουν «Ἰησοῦν Χριστὸν ἑσταυρωμένον» καὶ ἀναστάντα καὶ καλοῦν τὸν λαὸν σὲ εἰλικρινῆ μετάνοια.

Ἔτσι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πλάθεται ἡ νέα Δημιουργία, ἡ ὁποία γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τῆς ὁμορφιᾶ καὶ ἁρμονία προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἡ πρώτη Ἐκκλησία ἐμφανίζεται ὡς μία ἰδανικὴ πολιτεία. Ὅντως, Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἡ ἀγνότητα, ἡ ἀπλότητα καὶ ἡ ἀνυπόκριτη ἀγάπη εἶναι τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς. Οἱ πρῶτοι

Χριστιανοὶ προσεύχονταν, ἄκουγαν μὲ πόθο τὰ κηρύγματα τῶν Ἀποστόλων, κοινωνοῦσαν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ ἐκδήλωναν μὲ ὄλη τους τὴν ψυχὴ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον.

Αὐτὸ, λοιπὸν, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐξωποίησε τοὺς ἱεροὺς μαθητὲς, κατερχόμενο ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν. Βέβαια, καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀναφέρεται τὸ Πανάγιο Πνεῦμα. «καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος (Γεν. 2, 1) κατὰ τὴν δημιουργία. Ἐπίσης, ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς πρόσταξε τὸν Μωυσῆ: «καὶ σὺ λάλησον πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῆ διανοία, οὓς ἐνέπλησα πνεύματος αἰσθήσεως...» (Ἐξ. 28, 3). Ὁ Θεὸς εἶχε δώσει στοὺς σοφοὺς τὸ δικό Του Πνεῦμα, δηλαδὴ τὴ σοφοποιῆς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ προφητάναξ Δαβὶδ στὸν πεντηκοστὸ ψαλμὸ παρακαλεῖ: «Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου» (Ψαλμ. 50, 11). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐμφανίζεται ὡς στύλος πυρὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Ἐξ. 13, 22), ὡς περιστερὰ στὴν Καινὴ Διαθήκη κατὰ τὴν βάπτισι τοῦ Χριστοῦ, ὡς βιαία πνοὴ καὶ γλώσσα πυρὸς κατὰ τὴν Πεντηκοστή (Πράξ. 2, 1).

Ποιὰ εἶναι τὰ σημεῖα τῆς παρουσίας Του; Εὐαγγελικὴ πτωχεία, δάκρυα προσευχῆς, ἀνόθευτη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη, καρδιακὴ χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότητα, ἀγαθοσύνη, πίστη, πραότητα, ἐγκράτεια. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ βαπτίζεται, σφραγίζεται μὲ τὴν δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ σὲ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπέρχεται ἡ ζωοποιὸς ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπέρχεται γιὰ τὴν σωτηρία μας καὶ ἀπὸ ἀπερίγραπτη ἀγαθότητα. Ἐκανε τὴν φύση μας ὁμόθεο. Μᾶς ἔκανε μετόχους τῆς θείας Χάριτος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει ὡς ὄχημα καὶ καθέδρα τὴς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως στοὺς πνευματοφόρους Ἀποστόλους εἶναι καὶ γιὰ ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ἀνάλογα μὲ τὴν πίστη καὶ τὴν καθαρότητά τους. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι γῆ καὶ σποδός, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται Ἅγιος, ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι ἔχουμε τὸ ὀφείλουμε στὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μὲ τὴν βοήθειά Του συνειδητοποιοῦμε τὰ σφάλματά μας καὶ μετανοοῦμε, ἀναζητοῦμε τὸν Θεό. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γονατιστὸς παρακαλοῦσε νὰ δώσει τὴν χάρη τοῦ Πνεύματός Του στοὺς Χριστιανούς, ὥστε νὰ κατοικήσει ὁ Χριστὸς μέσα τους, γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης Του (Ἐφ. 3, 13-19).

Οἱ θεοφόροι καὶ πλήρεις Ἁγίου Πνεύματος Πατέρες μᾶς διδάσκουν:

Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας: «Ἡ τελεία μάθησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ γίνεται στοὺς πιστοὺς μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, τὸν πλοῦτο τῶν δωρεῶν τοῦ Χριστοῦ, μόνο μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε».

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Σήμερα φθάσαμε στὴν κορυφὴ τῶν ἀγαθῶν, σ' αὐτὴν τὴν κορωνίδα τῶν ἑορτῶν. Βρισκόμαστε πιά στὴν πραγματοποίησι τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Κυρίου.

«Γιατί ἂν φύγω», λέγει, «θά σᾶς στείλω ἄλλον Παράκλητο καί δέν θά σᾶς ἀφήσω ὀρφανούς» (Ἰω. 16, 6). Βλέπετε τὸ πατρικό Του ἐνδιαφέρον, τὴν ἀνέκφραστη φιλανθρωπία Του; Σήμερα μᾶς στέλνει ὡς δῶρο τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί μ' αὐτὸν τὸν τρόπο μᾶς χορηγεῖ σήμερα ἄπειρα οὐράνια ἀγαθά. Μὲ τὴν χάρη Του ἀπαλλασσόμαστε ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ διαβόλου καί καλούμαστε στὴν ἐλευθερία τοῦ Χριστοῦ. Ὁδηγοῦμαστε στὴν οὐράνια νίοθεσία, ξαναγεννιόμαστε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καί ξεφορτωνόμαστε τὸ βαρὺ καί δυσβάστακτο φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν μας. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος!»

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὑπογραμμίζει: «Ἡ Ἐκκλησία ὡς θεοσύστατο ἴδρυμα καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα ποῦ παραμένει σ' αὐτὴν αἰώνια καί τὴν καθιστᾷ ἀλάθητο γνώμονα τῶν δογμάτων, «στῦλο καί ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας». Ἡ Ἐκκλησία ἀποφαίνεται γιὰ τὴν γνησιότητα καί τὸ κῦρος τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Αὐτὴ μόνη μπορεῖ νὰ βεβαιώσει, νὰ ἐρμηνεύσει καί νὰ διατυπώσει τὶς ἀλήθειες ποῦ ἀποκαλύφθηκαν χάρη στὴν ἐπιστασία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ὅποιος πιστεύει καί βαπτισθεῖ θά σωθεῖ». Αὐτὸς ὁ Ἰδιος ὁ Σωτῆρας μας σύστησε τὸ ὄρατὸ θυσιαστήριο τῆς Ἐκκλησίας, Αὐτὸς ὁ Ἰδιος ὁ Σωτῆρας μας ἀπαιτεῖ θεωρία καί πράξη. Στὴν Ἐκκλησία ὀφείλουμε νὰ πειθαρχοῦμε καί ἀπὸ αὐτὴν διδασκόμαστε τὶς ἀλήθειες καί τὴν σωτηρία μας».

Ὁ Ἅγιος Ἀνθίμος διδάσκει: «Διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ κατοικήσει μέσα μας, πρέπει πρῶτα νὰ καθαρίσωμεν τὸ ἐσωτερικόν μας μὲ τὴν ταπείνωση. Διότι, ἂν περιμένωμεν νὰ ἔλθῃ ἀπὸ ἰδικὴν μας γνώσιν καί ἐξυπνάδα, δέν ἔρχεται. Δέν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν ποτὲ ὅτι μέρα καί νύκτα ἔχομεν πλησίον μας τὸν διάβολον καί παρακεῖ τὸν ἄγγελον. μὰ ἐπειδὴ εὐκολώτερον εἶναι τὸ κακόν, δυσκολώτερον δὲ καί πιδ κοπιαστικόν τὸ καλόν, πρέπει πολὺ νὰ προσέχωμεν, διὰ νὰ μὴν ἐξαπατώμεθα».

Ὁ Ἅγιος Πορφύριος τονίζει: «Νὰ γίνουμε ἔμπλεοι Ἁγίου Πνεύματος. Ἐδῶ ἔγκειται ἡ οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἄς ριχτοῦμε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Χριστοῦ καί Αὐτὸς θά μεταποιήσει τὰ πάντα μέσα μας. Θά φέρει τὴν χαρά, τὴν εἰρήνη, τὴν ταπείνωση, τὴν ἀγάπη, τὴν προσευχή. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ θά μᾶς ἀνακαινίσει. Ἄς στραφοῦμε σ' Αὐτὸν μὲ πόθο, μὲ λαχτάρια, μὲ ἀφοσίωση, μὲ ἔρωτα. Ὁ Χριστὸς θά μᾶς τὰ δώσει ὅλα».

Ὁ Ὅσιος Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ σημειώνει: «Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τελειοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο ὡς ὑπόσταση, ἐπειδὴ πλαταίνει τὴν καρδιά, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ χωρέσει ἡ Χάρις καί νὰ ἀποκτήσει συμπόνοια γιὰ τοὺς ἐλαχίστους (Ματθ. 18, 10). Μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ προσελκύουμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποῦ κτίζει τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ στὴν καρδιά μας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι “οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ” (Α΄ Κορ. 12, 3). Γι' αὐτὸ ὅταν λέμε Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ “ἐκ καθαρᾶς καρδίας” (Β΄ Τιμ. 2, 22) μὲ ταπείνωση καί προσοχή, ἔχομε Πεντηκοστή».

Ὁ Ἅγιος Παΐσιος συμπεραίνει: «Ὅλη ἡ βάση τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι νὰ σκέφτεται ὁ καθένας τὸν ἄλλον καὶ νὰ βάζει τὸν ἑαυτό του τελευταῖο... Γιὰ νὰ κατοικήσει στὸν ἄνθρωπο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χρειάζεται πολλὴ αὐταπάρνηση, πολὺ φιλότιμο, ταπεινὴ ἀρχοντιά, θυσία. Νὰ ἀγωνισθοῦμε νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτό μας, νὰ κόψουμε τὰ πάθη μας, νὰ ἀποκτήσουμε τὶς ἀρετὲς κι ἔτσι θὰ μᾶς ἐπισκεφθεῖ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Κι ἂν ἔλθει τὸ θεῖο φῶς, τότε ὁ ἄνθρωπος ἀναπαύει καὶ τὸ περιβάλλον του καὶ ὁ ἴδιος ἐξελίσσεται πνευματικά. Γι' αὐτὸ λέω ὅτι καλὰ εἶναι τὰ καλὰ φῶτα καὶ τὰ πολὺφωτα, οἱ ἐφευρέσεις τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ ἀνώτερο εἶναι τὸ θεῖο φῶς τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο φωτίζει τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει θεῖο φωτισμὸ βλέπει πολὺ καθαρὰ τὰ πράγματα, πληροφορεῖται χωρὶς ἀμφιβολία, καὶ οὔτε ἐκεῖνος κουράζεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους πολὺ θετικὰ βοηθάει».

Χριστιανοὶ μου!

Ἀκούσαμε σήμερα ἓναν ὠραιότατο ὕμνο: «Φῶς ὁ Πατήρ, φῶς ὁ Λόγος, φῶς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ ἐν γλώσσαις πυρίναις τοῖς Ἀποστόλοις ἐπέμφθη, καὶ δι' Αὐτοῦ πᾶς ὁ κόσμος φωταγωγεῖται Τριάδα σέβειν Ἁγίαν». Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης μὲ μιὰ ἀποφθεγματικὴ φράση περιγράφει τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», λέγει, «εἶναι τὸ ναοποιῶν, ζωοποιῶν, τελειῶν». Ναοποιῶν: Κάνει τὸν ἄνθρωπο κατοικητήριον καὶ ναὸ τοῦ Θεοῦ. Ζωοποιῶν: Δίνει τὴν ζωὴν ὄχι τὴν κατ' ὄνομα - «ὄνομα ἔχεις ὅτι ζεῖς καὶ νεκρὸς εἶ» (Ἀποκ. 3, 1) - ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, γιὰτὶ μᾶς ἐνώνει μὲ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, τὸν Θεό. Τελειῶν: Μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἐν Χριστῷ τελείωσιν, ποὺ εἶναι ἔργο ἀκριβῶς τῆς Χάριτος Του, ἀλλὰ καὶ τῆς δικῆς μας προαιρέσεως καὶ προσπάθειας. Γι' αὐτὸ ὁ θεῖος Παῦλος μᾶς προτρέπει: «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» (Ἐφ, 5, 30). Μὴ λυπεῖτε μὲ τὴν ζωὴν σας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὸ διώχνετε ἀπὸ τὴν καρδιά σας. Ἀφήστε χωρὶς νὰ σᾶς φωτίσει ἡ Χάρη Του.

Ὅλοι μας ἔχουμε δεχθεῖ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν φύσιν μας. Πήραμε χαρίσματα, ὄχι γιὰ νὰ ἀργοῦμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ πολεμᾶμε. Ἀξιούμεθα τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα ἀπὸ τὰ μυστήρια, καὶ μάλιστα αὐτὸ τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. Πρέπει νὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα νὰ διατηρήσει τὴν Χάρη Του μέσα μας μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας. Μέλη αὐτῆς τῆς νέας Δημιουργίας τοῦ Χριστοῦ εἴμαστε κι ἐμεῖς. Ἄς παρακαλέσουμε τὸν Ἁγαθὸ Παράκλητο νὰ σκηνώσει μέσα μας, νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ κάθε κηλίδα ἁμαρτιῶν καὶ νὰ σώσει τὶς ψυχῆς μας.

Ὁ ποιητὴς Βερίτης ψάλλει:

«Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὀλόφωτο χιτῶνα μ' ἔχει ντύσει.

Μία στιγμή μου ἀνάβλυσε παντοτινὴ εὐτυχία.

Μία στιγμή μὲ γέννησε γιὰ τὴν ἀθανασία.

Κι ὄλο πιά φεγγοβολᾷ στὸ μέτωπο τὸ στέμμα
καὶ στὶς φλέβες μου κυλᾷ τὸ εὐγενικότερο Αἷμα». ΑΜΗΝ!

«ΕΙΣΕΛΘΟΥΣΟΝΤΑΙ... ΛΥΚΟΙ ΒΑΡΕΙΣ ΕΙΣ ΥΜΑΣ»

(Πράξ. 20, 29)

Του κ. Γεωργίου Κομνηνού, Θεολόγου

Ο προφητικὸς αὐτὸς καὶ δυσοίωνος λόγος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνήκει στὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Σύμφωνα μὲ τὸ σημερινὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ἐλέχθησαν ἀπὸ τὸν κορυφαῖο Ἀπόστολο στοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου, στὴν Μίλητο τῆς Μ. Ἀσίας. Προαισθανόμενος τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, τοῦ «καλοῦ ἀγῶνος», ἐθεώρησε χρέος του ἱερὸ νὰ τοὺς συγκεντρώσει καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνει τὶς ὑστατες συμβουλές του. Μαζί, ὅμως, μὲ αὐτές, μέσα στὴν συγκινητικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ πρώτου ἐκείνου Ἱερατικοῦ Συνεδρίου, τοὺς ἀπηύθυνε καὶ αὐτὴν τὴν δυσάρεστη προφητεία: «Ὅταν θὰ φύγω, θὰ ἔλθουν λύκοι ἄγριοι ἐναντίον τοῦ ποιμνίου, Προσοχή, λοιπόν, ὥστε νὰ εἶστε ἄγρυπνοὶ φρουροὶ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σας καὶ τοῦ ποιμνίου σας...».

Πράγματι, δὲν πέρασε πολὺς χρόνος ἀπὸ τὴν προφητεία αὐτή, καὶ ἐφανίσθησαν οἱ λύκοι οἱ βαρεῖς μὲ ἄγριες διαθέσεις νὰ ἀποδεκάτισουν τὸ ποιμνιο τοῦ Χριστοῦ. Ἦσαν οἱ διάφοροι ψευδοδιδάσκαλοι ποὺ ἐκήρυτταν ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. Ἐκήρυτταν διδασκαλίες, «ἐντάλματα ἀνθρώπων», «κενὴ φιλοσοφία» δικῆς τους ἐπινόησης, ποὺ ἀντέφασκαν μὲ τὰ διδάγματα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Ἔτσι, ἀναστάτωναν τὸν λαό, διαιροῦσαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπομάκρυναν τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τοὺς θανάτωναν πνευματικὰ πληγώνοντας τὶς ψυχές τους μὲ τὶς αἰρετικὲς διδασκαλίες τους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ θυμηθήκαμε σήμερα μὲ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἀποστολικῆς περικοπῆς, γιατί αὐτὴν τὴν Κυριακὴ τιμᾶμε τὴν ἱερὴ μνήμη τῶν 318 θεοφόρων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι - μνήμονες τῶν ἀποστολικῶν νοουθεσιῶν - συγκρότησαν τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς βαρεῖς λύκους τῆς αἵρέσεως τῶν Ἀρειανῶν. Ἐπικεφαλῆς τους ὁ περιβόητος Ἄρειος, πρεσβύτερος τῆς ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος, βλασφημώντας κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐκήρυττε ὅτι δὲν εἶναι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κτίσμα. Χρησιμοποιώντας τὴν ρητορικὴ του δεινότητα καὶ κάποια εὐλογοφανῆ ἐπιχειρήματα, εἶχε παρασύρει πολλοὺς στὸν βυθὸ τῆς ἀπωλείας, βοηθούμενος μερικὲς φορὲς καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία· εἶχε κυριολεκτικὰ συνταράξει τὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ ζῆλο πύρινο ἐκινήθησαν ἐναντίον του οἱ Ἅγιοι Πατέρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας, ὁ ὁποῖος μάλιστα καὶ ἐρράπισε τὸν Ἄρειο, καὶ ὁ Ἅγιος Σπυρίδων, ὁ ὁποῖος ἐπετέλεσε τὸ θαῦμα μὲ τὸ κεραμίδι, ποὺ διελύθη στὰ τρία συστατικά του: φωτιά, χῶμα καὶ νερὸ εἰς τύπον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτὸ τὸ θαῦμα

κατειρόπωσε τὸν Ἄρειο καὶ ἐνίσχυσε τὴν ὀρθὴ πίστη, πρὸς δόξαν τῆς Τρισηλίου Θεότητος. Αὐτῇ, λοιπόν, ἡ Σύνοδος, ἡ συγκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κατεδίκασε τὸν Ἄρειο καὶ συνέταξε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστewς.

Ἀγαπητοί μου,

Ἡ πίστη μας δὲν ἀποτελεῖ σύλληψη καὶ ἀποδοχὴ κάποιων θεωρητικῶν δοξασιῶν καὶ ιδεῶν καὶ οὔτε στηρίζεται σὲ φιλοσοφικοὺς συνειρμούς καὶ ἀναζητήσεις λογικῆς, ἀλλὰ εἶναι ἀποκάλυψη καὶ φανέρωση τοῦ Μόνου Ἀληθινοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ὁ Ὅποιος ἔχει μία οὐσία, κοινὴ ἐνέργεια καὶ τρία πρόσωπα ἢ ὑποστάσεις, δηλαδὴ τὸν ἀγέννητο Πατέρα, τὸν γεννητὸ Υἱὸ καὶ τὸ ἐκπορευτὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὡς τρόπο ὑπαρξῆς Του. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, μᾶς λένε οἱ Πατέρες, εἶναι τελείως ἄγνωστη καὶ ἀμέθεκτη ἀπὸ κάθε κτιστὸ ὄν. Ὁ ἀμέθεκτος Θεὸς ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν κτίση καὶ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὶς ἄκτιστες ἐνέργειές Του, ὅπως εἶναι ἡ δημιουργικὴ, ἡ προνοητικὴ καὶ κάθε σωστικὴ ἐνέργειά Του, ἀποβλέποντας στὴν πνευματικὴ τελείωση τοῦ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ» (Γεν. 1, 26) πλασθέντος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, γεύθηκε τὴν ἐμπειρία τοῦ θανάτου, σωματικοῦ καὶ πνευματικοῦ. Ἔτσι, ἡ κορύφωση τῆς θείας ἀγάπης πραγματώνεται μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου, εὐδοκοῦντος τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργοῦντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι αὐτὸ πὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει «τὸ τῆς εὐσεβείας μέγα μυστήριον» καὶ συνίσταται στὸ ὅτι ὁ Θεὸς «ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α' Τιμ. 3, 16). «ἐνηθρώπησε ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν», διδάσκει ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Αὐτῇ ἡ ἐνανθρώπηση δὲν ἔγινε τυχαῖα καὶ χωρὶς σκοπό, ἀλλὰ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν κατάργηση τοῦ θανάτου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴν αἰώνια Βασιλεία.

Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Πατέρες, ζώντας ἁγιοπνευματικὰ καὶ καθαρίζοντας μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ τὰ πάθη, μίλησαν - ὡς θεόπτες καὶ ὄχι ὡς φιλόσοφοι - ὀρθὰ τὰ περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν προκλήθηκαν ἀπὸ τοὺς αἵρετικούς. Ἐπομένως, δόγμα καὶ ἦθος δὲν χωρίζονται ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔχει διατυπωθεῖ: «τὸ δόγμα εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς μυστικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ διατύπωση ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τῆς τριαδικῆς ἐμπειρίας». Αὐτὸ τὸ βλέπουμε καθαρὰ στὰ θεωμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ «πάγχρυσά στόματα τοῦ Λόγου», οἱ θεῖοι Πατέρες, ἰδιαίτερα θὰ μᾶς διαφωτίσουν.

Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων εἶναι ἀπόλυτα σαφής: «Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐξῆς δύο: τὴν ἀκρίβεια τῶν δογμάτων καὶ τὰ καλὰ ἔργα».

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Αἰγύπτου ἀναφέρει: «Κάθε αἵρεση ἔχει πατέρα τῆς

φτιαχτής διδασκαλίας της τὸν ἀνθρωποκτόνο διάβολο. Καὶ ἐπειδὴ ντρέπεται νὰ χρησιμοποιεῖ τὸ μισητὸ ὄνομά του, χρησιμοποιεῖ ὑποκριτικὰ τὸ καλὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος, ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα, καὶ τὶς λέξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ λέγει τὰ λόγια της ὄχι μὲ τὴν ἀληθινὴ τους σημασίαν. Ἔτσι, καλύπτοντας μὲ δόλο τὴν πλάνη της, γίνεται καὶ ἡ ἴδια ἡ αἵρεση ἀνθρωποκτόνος γι' αὐτοὺς ποὺ πλανᾶ».

Ὁ Ἅγιος Κυπριανός, ἐπίσκοπος Καρχηδόνος, σημειώνει: «Ὅποιος θέλει νὰ πιστεύει σὲ ἀνθρώπινες ἐπινοήσεις, αὐτὸς θέτει τὸν ἑαυτό του ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ χάνει τὴν σωτηρία. Διότι ἐκτὸς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία». Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἅγιοι μας ἔδειξαν τέτοια ἐμμονὴ στὴν «ἀπαξ παραδοθεῖσαν πίστιν». Διότι δὲν ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν δικὴ τους γνώμη, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ ποὺ σώζει ὅποιον τὴν ἀποδεχθεῖ.

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἀναφέρει τὸ ἐξῆς παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία: «Διηγεῖται ὁ θεῖος Εἰρηναῖος, ὅπως τὸ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πολύκαρπο, ὅτι ὑπάγοντας ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης σὲ ἓνα λουτρὸ στὴν Ἐφεσο μιὰ ἡμέρα γιὰ νὰ λουσθεῖ, ἄκουσε ὅτι μέσα ἦταν ὁ Κήρινθος ὁ αἵρεσιάρχης καὶ ἐλούετο. Ἀμέσως ἀναστατώθηκε ὁ τοῦ Κυρίου μαθητὴς καὶ «φεύγωμεν (ἔκραξε) μήποτε συμπέση τὸ βαλανεῖον ἐπάνω μας· ἔνδον γὰρ ὁ Κήρινθος ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρός». Καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἐπιστήσιος μαθητὴς φοβήθηκε νὰ μὴ μολυνθεῖ ἀπὸ τὸν Κήρινθο, ἐπειδὴ θὰ συνέπιπτε στὸν ἴδιο χῶρο μαζί του. Αὐτὸς ὁ γνήσιος μαθητὴς τῆς ἀγάπης». Καὶ συμπεραίνει ὁ Ἅγιος: «Ἡ ἔξω ἀκοινωνησία διασώζει τὴν ἐσωτερικὴ ἀλλοτριότητα· ἡ δὲ ἀποχὴ ἀπὸ τούτων (τῶν αἵρετικῶν) στρέφεται εἰς μόνον τὰ πνευματικά. Τὰ δὲ ἄλλα φιλανθρώπως καὶ ἐπιεικῶς μεταχειριζόμεθα, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τὴν μετὰ τούτων συνδιατριβὴν τε καὶ κοινωνίαν, φυλάττοντες πρὸς αὐτοὺς πάντα τὰ ἀνθρώπινα δίκαια καὶ καθήκοντα, ἀγαπῶντες αὐτούς. Ὁ διάλογος πρέπει νὰ ἔχει ἓνα σκοπὸν: νὰ βοηθήσει τὴν ἑτερόδοξο ἢ σχισματικὴ «ἐκκλησία» νὰ καταλάβει τὸ λάθος της. Γιατὶ μόνον τότε μπορεῖ, ὑπάρχει πιθανότητα νὰ ἐπανέλθει στὴν σωτηρία».

Ὁ Ἅγιος Ἄνθμος διδάσκει: «Ὁ νοῦς λοιπὸν εἶναι ὁ διοικητὴς ὄλων τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐρχεται βέβαια τὸ καλὸν εἰς τὴν ἐνθύμησιν, φωτίζει ὁ Θεὸς τὸν νοῦν καὶ σκέπτεται, ἀλλὰ ὅταν εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάθη. Ἐὰν, ὅμως, εἶναι αἰχμαλωτισμένος, ὁ ἄνθρωπος γίνεται παράφρων. Τὸ πᾶν εἶναι νὰ μὴν ἔχωμεν τὴν ὑπερηφάνειαν. Τότε ἀπουσιάζει ὁ Χριστός. Ὅπου εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, γαλήνη δὲν ὑπάρχει, ἀρετὴ δὲν ὑπάρχει».

Ὁ Ἅγιος Πορφύριος ἔλεγε ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὁ,τιδῆποτε κι ἂν συνέβαινε, καὶ συμβούλευε μερικοὺς κληρικοὺς ποὺ εἶχαν διαφορὰς μὲ τὴν ἐπίσημη Ἐκκλησία, νὰ κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ γεφυρώσουν τὴν διαφορὰ καὶ νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἐκκλησία. Ἔλεγε μάλιστα: «Προτιμῶ νὰ πλανῶμαι μέσα στὴν Ἐκκλησία, παρὰ νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Δὲν θὰ ἤθελα νὰ σωθῶ μόνος μου, δίχως τὴν Ἐκκλησία, καὶ δὲν θὰ ἐγκατέλειπα ποτὲ τὸ πλοῖο τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἔπαθε κάποια ρωγμὴ». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἁγίου ἀναφέρονται σὲ πλάνη ἰάσιμη καὶ ὄχι σὲ αἵρεση.

Ὁ Ἅγιος Παΐσιος ὑπογραμμίζει: «Ἦρθαν καὶ σὲ μένα μερικοὶ καὶ μοῦ εἶπαν: “ὅσοι πιστεύουμε στὸν Χριστὸ νὰ κάνουμε μιὰ θρησκεία”. Κάνει νὰ ἀνακατέψουμε τὴν σαβούρα μὲ τὸν χουσό; Ἔγινε τόσος ἀγώνας γιὰ νὰ λαμπικάρει τὸ δόγμα. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες κάτι ἤξεραν καὶ ἀπαγόρευαν τὶς σχέσεις μὲ αἱρέσεις... Σήμερα λένε: ὄχι μόνο μὲ αἱρέσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ βουδιστὲς καὶ δαιμονολάτρεις νὰ συμπροσευχηθοῦμε... Τὴν Ὁρθοδοξία μας τὴν ὀφείλουμε στὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας».

Ὁ Γέροντας Ἐφραίμ τῆς Ἀριζόνα σημειώνει: «Στὴν Χίο τὸ 1821, ὅταν ὁ Τοῦρκος κυρίευσε τὸ νησί -τὰ χρόνια μαῦρα καὶ δύσκολα - εἴκοσι χιλιάδες κάτοικοι τοῦ νησιοῦ, οἱ περισσότεροι νέοι, βρίσκονται στὸ λιμάνι γιὰ σφαγή. Τοὺς λένε: Πατήστε τὸν Σταυρὸ καὶ σᾶς χαρίζεται ἡ ζωὴ. Καὶ μὲ ἓνα στόμα, ὅλοι μαζί φώναξαν: Ζήτω ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ! Ἐκάναν τὸν σταυρὸ τους καὶ σφαγιάστηκαν ὅλοι. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀγία καὶ ἀμώμητη πίστη μας!»

Χριστιανοί μου!

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες, αὐτοὶ οἱ «πολύφωτοι ἀστέρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος», ἀποτελοῦν ἀληθινὰ ἀθηντικά πρότυπα γιὰ κάθε πιστὸ ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε ἄνθρωπο ποὺ θέλει νὰ συνδέσει ἐλεύθερα τὸν ἑαυτό του μὲ τὰ Ἱερὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό, τὸν τέλειο Θεὸ καὶ τὸν τέλειο ἄνθρωπο, τὸν μόνο Σωτῆρα καὶ Λυτρωτῆ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἰδιαιτέρως, στὶς μέρες μας, μὲ τὴν πληθώρα τῶν αἱρέσεων, τῶν πάσης φύσεως «σωτήρων», ἀλλὰ καὶ τὴν λιγώτερο ἢ περισσότερο ἐκκοσμικευμένη ζωὴ μας, ἡ ἐμπειρία τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ βίου τῶν Ἁγίων Πατέρων ἃς κινεῖ καὶ τὸ δικό μας φιλότιμο, προκειμένου νὰ ἀγωνιζώμεθα γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνακαίνισή μας, ἐργαζόμενοι τὶς ἅγιες ἐντολὲς τοῦ Φιλανθρώπου Κυρίου μας παντοῦ καὶ πάντοτε, φωτιζόμενοι ἀδιαλείπτως ἀπὸ τὸ πασχάλιο φῶς τῆς θείας Ἀναστάσεώς Του.

Ἀδελφοί μου!

Ὁ Κύριος μᾶς ζητᾷ νὰ ἀγαπᾶμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν κάτι ἀποστρεφόμεστε εἶναι οἱ αἱρέσεις ποὺ ὑποστηρίζουν οἱ ὅποιοι αἱρετικοὶ καὶ μὲ πείσμα προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐπιβάλλουν. Πρέπει νὰ πονᾶμε γιὰ τὴν πλάνη τους καὶ νὰ προσευχόμεστε νὰ τοὺς φωτίσει ὁ Θεὸς νὰ ἐπιστρέψουν στὴν ὀρθὴ πίστη. Αὐτὸ εὐχεται ἡ γεμάτη ὑπομονὴ φιλόστοργη Μητέρα μας, ἡ Ἐκκλησία στὶς εὐχὲς τῆς Θ. Λειτουργίας: «τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καὶ σύναψον τῇ Ἁγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ». «Τὰς τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεις ταχέως κατάλυσον τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Συνοδοιπόρος μας ὁ φλογερὸς ποιητὴς Γ. Βερίτης:

«Κλειστε πιά τ' αὐτὶ στ' ἀπατηλὰ κι ἄπιστα τραγούδια τῶν Σειρήνων...

Πᾶμε στῶν ὑδάτων τὶς πηγὲς ποὺ τὴν ὑπαρξή μας θὰ δροσίσουν.

Πᾶμε πρὸς τὶς πάμφωτες ἀγῆς π' ἀστραπὲς τὸν νοῦ μας θὰ γεμίσουν.

Πάλι πρὸς τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ! Τοῦτο ἃς γίνεῖ τώρα σύνθημά μας».

Ἀμήν!

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΘΙΛΗΤΑΡΙΟΝ

ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Ο ΠΑΜΦΙΛΟΥ

(260-339)

ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΚΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ μύθους, οὐκ ἀκοῆς θήρατρα, λόγων εὐγλωττίαν πλασάμενος πάρεμι κηλήσων ὤτα φωνῇ Σειρήνων, οὐδὲ χρυσεῖοις δεπάεσσιν, ὠραίοις ἄνθεσι [ῥημάτων φράσει] κεκαλλιεπημένοις, ἡδονῆς φάρμακα τοῖς τῶνδε προπιῶμαι φίλοις, σοφοῖς δὲ πειθόμενος παραγγέλλω τὰς λεωφόρους φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι, μηδὲ τῷ πλήθει συνωθεῖσθαι διακελεύομαι. ἦκω δὴ βασιλικῶν ὕμνων καινοτέρας ᾠδῆς ἐν ὑμῖν ἀπαρξόμενος. μυρίων δ' ἀμφὶ τὴν αὐτὴν ἐμοὶ σπευδόντων πορείαν, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων αὐτὸς τὴν ἀτριβῆ βαδιοῦμαι, ἧς οὐ θέμις ἀνίπτοις ἐπιβαίνειν ποσίν. οἱ μὲν γε δημῶδεις μειρακίων τε σοφίσμασι πεπατημένους μετιόντες λόγους μούσαν τε ἠδεῖαν καὶ πάνδημον ἀσπαζόμενοι θνητὰς ἀκοὰς θνητοῖς διηγήμασι θελγόντων, ἡδονῇ τὸ κριτήριον ἀποδόντες· οἱ δ' αὐτῆς μύσται τῆς καθόλου σοφίας, θείων ἐπιστήμης ἅτε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπήβολοι, τὴν τοῦ κρείττονος ἐκλογὴν ἐν ἀγαθοῦ μοίρα θέμενοι τὰς αὐτοῦ βασιλέως θεοπρεπεῖς ἀρετὰς φιλοθέους τε πράξεις τῶν ἀνθρωπίνων προὔτιμησάν τε καὶ εἴλοντο, δευτέροις ἀνυμνεῖν τὰ δεύτερα τῶν καλῶν παραχωρήσαντες. θείων γάρ τοι καὶ ἀνθρωπείων σοφίας οὔσης [καὶ] ἐν βασιλέως ψυχῇ, καὶ τῶν μὲν εἰς θεὸν τῶν δ' εἰς ἀνθρώπους τεινόντων, τοῖς μὲν ἐκτὸς

περιβόλων ἱερῶν ἐστῶσιν οἵπερ δὴ ἐπιτήδειοι τὰ ἀνθρώπεια διακονεῖσθων, σεμνὰ μὲν ὅμως καὶ ὑπερφυῆ βιωφελῆ τε καὶ ταῦτα· πάντα γὰρ τὰ βασιλέως καλά, πλὴν ἔτι λειπόμενα τῶν θειοτέρων. οἱ δ' ἀνακτόρων ἀγίων εἰσω ἀδύτων τε καὶ ἀβάτων μυχῶν ἐντὸς διαβεβηκότες, θύρας βεβήλοις ἀκοαῖς ἀποκλείσαντες, τὰς ἀπορρήτους βασιλέως μύσεις τοῖς τούτων μύσταις διηγείσθων μόνοις, οἱ δὲ τὰ ὦτα νάμασιν εὐσεβείας καθηράμενοι ψυχῆς τε αὐτῆς μεταρσίῳ περῶ τὸ νοερὸν ἐπερείσαντες ἀμφὶ τὸν πάντων βασιλέα χορευόντων, σιγῇ τὰ θεῖα τελούμενοι. λογίων δὲ χρησμοί, οὐκ ἐκ μαντείας (μᾶλλον δὲ μανίας παράφρονος) φωτὸς δ' ἐπιπνοῖαις ἐνθέου προσπεφωνημένοι, τῶν τελετῶν ἡμῖν γενέσθωσαν διδάσκαλοι ἀμφὶ βασιλείας αὐτῆς ἀμφὶ τε βασιλέως τοῦ ἀνωτάτω δορυφορίας τε θείας ἀμφὶ τὸν πάντων βασιλέα τοῦ τε καθ' ἡμᾶς βασιλικῷ παραδείγματος καὶ τοῦ τὸ χάραγμα κεκιβδηλευμένου τῶν θ' ἑκατέρῳ συνομαρτούντων τάγματι, οἷς δὴ τὰς θεοπρεπεῖς τελετὰς ἱεροφαντούμενοι ὧδέ πη θείων ὀργίων ἐφαψόμεθα.

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ κ. ΜΑΡΚΟΥ

- Ἐκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἴστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπὲρ τοῦ κατηχητικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.
- IBAN GR 98 0110 4900 0000 4900 0199 68

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τῆς +Αίκατερίνης Χριστοφιλοπούλου,
Ὁμοτίμου Καθηγητρίας Φιλοσοφικῆς Ἀθηνῶν

Ἐπιφανιστικὸς παράγων ἐπὶ τῶν περαιτέρω ἐξελίξεων ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἡ ἴδρυσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ κέντρου τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς τμήμα.

Ἡ ἐπιλογή τῆς θέσεως ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ὀρθῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐκτιμήσεως. Ὑπὸ τῶν Ρωμαίων εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἡ στρατηγικὴ σημασία τοῦ Βυζαντίου, παλαιᾶς μεγαρικῆς ἀποικίας, δεσποζούσης τῆς εὐρωπαϊκῆς ἄκρας τοῦ Στενοῦ, ὡς ἀπεκλήθη ὁ Βόσπορος, χωρίζοντος τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀλλὰ συνδέοντος τὸν Εὐξεινον Πόντον μὲ τὴν Μεσόγειον, θαλάσσας διὰ τῶν ὁποίων διεξήγετο κατὰ μέγα μέρος ἡ ἐπικοινωνία καὶ τὸ διακομιστικὸν ἐμπόριον τῶν παρακειμένων χωρῶν. Ταυτοχρόνως αἱ μεγάλαι χερσαῖαι ὁδοὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου κατέληγον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἐγκαινισθεῖσα περὶ τὸ 130 π.Χ. Ἐγνατία ὁδός, ἐκκινουσα ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας, διὰ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν ἣ σῶζεται εἰσέτι ἡ ἀρχαία χάραξις καὶ εἰς ἣν κατήρχετο καὶ ἡ ἀπὸ Σκοπίων ὁδός, ἀπέληγεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Αἱ ἀπὸ Βορρᾶ κατερχόμεναι ὁδοὶ διὰ τοῦ Σιρμίου, Σιγγιδῶνος (= Singidunum, παρὰ τὸ σημερινὸν Βελιγράδιον), Ναϊσσοῦ (Νίῤ) ἐτρέποντο πρὸς τὴν Σερδικὴν (Σόφια), Φιλιππούπολιν, Ἀδριανούπολιν καὶ ἔφθανον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ συνεχισθοῦν εἰς τὸν ἑναντιμικρασιατικὸν χώρον πρὸς πλείονας κατευθύνσεις· ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν (Δορύλαιον - Κοτυάειον -

Ἀκροηνόν) ἢ τὴν κεντρικὴν (Νικομήδειαν - Δορύλαιον - Καισάρειαν - Γερμανίκειαν ἢ Μελητινήν Νικομήδειαν - Ἀμάσειαν - Σεβάστειαν - Γερμανίκειαν ἢ Μελητινήν) μὲ προεκτάσεις πρὸς τὴν Συρίαν καὶ τὰς πέρα τοῦ Εὐφράτου χώρας. Ἄφ' ἑτέρου διὰ τῆς παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ευξεινοῦ Πόντου ὁδοῦ, μέσῳ Ἀμάστριος - Σινώπης - Τραπεζοῦντος πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Καυκάσου καὶ τὴν Κασπίαν καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Κεντρικὴν καὶ Ἄπω Ἀσίαν.

Ἡ πόλις εὐρίσκετο ἐπίσης ἐγγύτερον πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περισσότερον ἐκτεθειμένας περιοχάς, τὸν κάτω ροῦν τοῦ Δουνάβεως, πρὸς ὃν συνέρρεον οἱ ἀπὸ Ἀνατολῶν βάρβαροι καὶ τὸ ἀνατολικὸν σύνορον, ἔνθα παρεμόνευεν ἡ περσικὴ ἀπειλή. Εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀπόφασιν ἐβάρυνε καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ρώμη ἦτο βαθύτατα συνδεδεμένη μὲ τὴν παλαιὰν θρησκείαν, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἀνωτέρα αὐτῆς κοινωνικὴ τάξις. Ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν στροφὴν πρὸς τὸν Χριστιανισμόν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἀσφαλέστερον στήριγμα εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὑπερέχουσαν τῆς Δύσεως εἰς χριστιανικὸν πληθυσμόν, οἰκονομικὴν εὐρωστίαν καὶ πολιτιστικὴν στάθμην. Οὕτω μετὰ τὴν ἤτταν τοῦ Λικινίου (Σεπτέμβριος 324), ὁ Κωνσταντῖνος ἔλαβε τὴν ἱστορικὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν 8ην Νοεμβρίου 324 ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς θεμελιώσεως. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεζήτησεν, ὅπως ἡ νέα πρωτεύουσα συνδέηται κατὰ τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον μὲ τὸ θρησκευτικὸν ἔθνικὸν παρελθόν ἀλλὰ δὲν προέβη εἰς καταστροφὴν τῶν ἐκεῖ ἱερῶν τῆς παλαιᾶς θρησκείας. Τὰ ἐγκαίνια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐτελέσθησαν τὴν 11ην Μαΐου 330. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεδίωξε τὴν ἀνύψωσιν τῆς νέας πρωτεύουσας εἰς τὴν τάξιν τῆς παλαιᾶς τόσον ἐξ ἐπόψεως θεσμῶν, ὅσον καὶ καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως. Ἦγειρε

μεγαλοπρεπή δημόσια οικόδομήματα καὶ μετέφερεν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τὰ πλέον ὀνομαστά ἔργα τέχνης. Ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰν τοπικὴν βουλὴν μὲ σύγκλητον, εἰς ἣν προσεπάθησε νὰ ἐντάξῃ παλαιὰς συγκλητικὰς οἰκογενεῖας τῆς Ρώμης, παραχωρῶν εἰς αὐτὰς προνόμια καὶ ἐπιχορηγήσεις. Ἀπὸ τοῦ 332 ἐπεξέτεινε καὶ εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν δωρεὰν χορήγησιν σίτου, ὡς ἦτο ἡ συνήθεια διὰ τοὺς κατοικοὺς τῆς Ρώμης. Ἡ διανομὴ αὕτη τῶν πολιτικῶν ἄρτων, ὡς φέρονται εἰς τὰς πηγὰς, κατηργήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τῷ 616. Ὁ Κωνσταντῖνος κατέστησεν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ βικαρίου τῆς Θράκης τὴν πόλιν καὶ ἔταξεν αὐτὴν ὑπὸ ἰδίου ἄρχοντα, ἀνθύπατον. Δὲν προσέβη ὅμως εἰς πλήρη ἐξομοίωσιν τῆς νέας πρωτεύουσας πρὸς τὴν παλαιὰν οὔτε εἰσήγαγε καὶ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν θεσμὸν τοῦ ἐπάρχου πόλεως (praefectus urbi), οὔτινος πρώτη μνεῖα ἀπαντᾷ τῷ 359. Σημειωτέον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὤρισεν τῷ 357, ὅπως οἱ συγκλητικοὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀχαΐας, Μακεδονίας, Δακίας μετέχουν τῆς συγκλήτου Κωνσταντινουπόλεως καὶ οὐχὶ τῆς Ρώμης, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν.

Τὸ Βυζάντιον ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγετο ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον. Ἡρακλείας. Ἡ νέα πρωτεύουσα ἐτιμήθη δι' ἐπίσκοπῆς, ἣν ἡ Β' οἰκουμενικὴ σύνοδος ὕψωσεν εἰς πατριαρχεῖον (381). Ἡ παρὰ τὸν Βόσπορον νέα πρωτεύουσα, πόλις παλαιόθεν Ἑλληνίς, ταχέως κατέστη κέντρον πολιτικόν, οικονομικόν, πνευματικόν καὶ ἐκκλησιαστικόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς ἐπὶ αἰῶνας ἔθεσαν τὴν σφραγιδα τῶν εἰς τὴν μοῖραν τῆς ἀνθρωπότητος.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΙΛΗΤΑΡΙΟΝ

Ἀνθρωπολογική προσέγγιση τῆς ἔννοιας τῆς ρωμαϊκῆς *humanitas*

Τῆς κ. Σοφίας Α. Γεωργακοπούλου, Καθηγητριάς
Λατινικῆς Φιλολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Humanitas εἶναι αὐτό πού οἱ Ρωμαῖοι ἀποκαλοῦν *mos*, δηλαδή εἶναι μιὰ συμπεριφορά, καθὼς καί ἡ διάθεση νά υἰοθετηθεῖ αὐτή ἢ συμπεριφορά. Ὅχι μόνο ὀρίζεται ἀπό τὴν ἀντίθετη ἔννοιά της, τὴν *inhumanitas*, ἀλλὰ ὅπως θά δοῦμε, γεννιέται ἀπὸ αὐτή. Ὁ Pierre Vesperini, στό ἄρθρο του «*Le sens d'humanitas à Rome*», *Mélanges de l'École française de Rome* 127 (2015), προτείνει μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἀνθρωπολογική προσέγγιση τῆς ἔννοιας τῆς *humanitas*: ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ σκοπιὰ τί σήμαινε αὐτή ἢ συμπεριφορά; Πίστευαν οἱ Ρωμαῖοι ὅτι βασιζέται σέ ἓνα τεχνητὸ μοντέλο ἢ ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ ἐγγενῆ ιδιότητα τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης;

Γιὰ τοὺς Ρωμαίους, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, οἱ *homines vetere more* («οἱ ἄνθρωποι παλαιῶν ἡθῶν»), ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦσε ὁ Βιτρούβιος (*De architectura* 2, 1, 1) δὲν ἦταν ἀκόμη *humani* («ἀνθρώπινου»): ζοῦν «σάν ἄγρια θηρία» (ὁ.π. *ut ferae*), περιπλανῶνται συνεχῶς σέ σπήλαια, δάση, βουνά, μοναχικοὶ καί διασκορπισμένοι, καθορίζουν τίς σχέσεις καί τίς ἀνταλλαγές τους ἀπὸ τὴ σωματικὴ τους δύναμη. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Κικέρων (*Pro Sestio* 91): *homines, nondum neque naturali neque civili iure descripto, tantum haberent quantum manu ac viribus per caedem ac vulnera aut eripere aut retinere potuissent* - «οἱ ἄνθρωποι, προτοῦ θεσπιστεῖ τό φυσικὸ ἢ πολιτικὸ δίκαιο, δὲν εἶχαν ἄλλα ὑπάρχοντα παρά μόνο ὅσα εἶχαν καταφέρει ἢ νά ἀρπάξουν ἢ νά κρατήσουν μέ βία καί δύναμη μέ σφαγές καί τραυματισμούς». Ὁ Λουκρήτιος ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὅτι σέ ἐκεῖνο τό στάδιο οἱ ἄνθρωποι «δὲν μπορούσαν νά βλέπουν τό κοινὸ καλὸ» (*De rerum natura* 5, 956: *nec commune bonum poterant spectare*).

Σταδιακὰ, αὐτοὶ οἱ *homines inhumani* θά ἀποκτήσουν τὴν *humanitas*, τὴν 'ἀνθρωπινότητα', χάρις στὴν κατάκτηση διαφόρων τεχνῶν καί τεχνικῶν (φοτιὰ, ἔνδυση, γεωργία, γλῶσσα) καί τὴν ἐπινόηση θεσμῶν (γάμος, πόλη, νόμος), οἱ ὁποῖοι θά κάνουν τοὺς ἀνθρώπους μόνιμα ἐγκατεστημένους σέ μιὰ γῆ, θά τοὺς συνδέσουν μεταξύ τους καί μέ τοὺς ἄλλους καί θά περιορίσουν τὴν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας τους· γίνεται ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴ φύση στὸν πολιτισμὸ, «ἀπὸ τὸν ἄγριο καί ἀγροῖκο βίον στὸν εἰρηνικὸ ἀνθρώπινο βίον» (Βιτρούβιος 2,1,6: *e fera agrestique vita ad mansuetam ... humanitatem*). Στὰ λατινικά γιὰ νά δηλωθεῖ αὐτὴ ἡ διαδικασία «ἐξανθρωπισμοῦ», ἐκπολιτισμοῦ, ὑπάρχουν

διάφορες λέξεις: 1) τό ρ. *erudire* (*ex + rudis*), κατά λέξη νά ἀφαιρεῖ κανεῖς ὅ,τι εἶναι «ἀκατέργαστο, χονδροειδές» (*rudis*), ἐπομένως νά διδάσκει, νά διαφωτίζει, μέ τήν παράγωγη λέξη *eruditio* («λογιοσύνη»), 2) τό ρ. *mansuefacere*, πού σημαίνει «ἐξημερώνω, καθησυχάζω», 3) τό ρ. *perpolire*, δηλ. «λειαίνω, στιλβώνω» καί μεταφορικῶς «τελοιοποιῶ, καλλύνω», 4) τό ρ. *excolere*, δηλ. «καλλιεργῶ τή γῆ, περιποιοῦμαι κοπάδι ἢ μελίσσι», καί μεταφορικῶς, ὅπως καί στά ἑλληνικά, «καλλιεργῶ, βελτιώνω, ἀναπτύσσω» (τό πνεῦμα, τόν χαρακτήρα κλπ). Ἐπομένως γιά τούς Ρωμαίους ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος ἦταν στήν οὐσία «ἐξευγενισμένος».

Συγκριτικά οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φαντάζονταν διαφορετικά τήν προέλευση τῆς ἀνθρωπότητας, ἀφοῦ γιά τούς Ρωμαίους δέν ὑπῆρχε καμία Χρυσή ἐποχή, οὔτε ἥρωες, οὔτε ἐξιδανικευμένη αὐτοχθονία, ὅπως στήν Ἀθήνα, τή Σπάρτη ἢ τό Ἄργος. Οἱ ἀπαρχές τῆς ἀνθρωπότητας δέν ἐκθέτουν ἓνα χαμένο ἰδεῶδες, πού τό ἀναπολοῦν, ἀλλά παρουσιάζουν τήν εἰκόνα ἐνός ἀποκρουστικοῦ καί τρομακτικοῦ κόσμου πού μπορεῖ νά ἀναδυθεῖ στήν ἐπιφάνεια ἀνά πᾶσα στιγμή ἀκόμα καί κατά τήν περίοδο τοῦ πολιτισμοῦ. Μέ τρόπο συμβολικό ἢ ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς ἄγριας πρώτης *inhumanitas* ἀναζωπυρώνεται στά τέλη κάθε χρόνου (ἀφοῦ τό νέο ἔτος ἄρχιζε τήν 1η Μαρτίου), κατά τή διάρκεια τῆς θρησκευτικῆς ἐορτῆς τῶν Λουπερκαλίων, περίπου στά μέσα Φεβρουαρίου, ὅταν οἱ Ρωμαῖοι βλέπουν «κοπάδια γυμνῶν ἀνδρῶν» νά περιφέρονται στό Παλατινό λόφο, ἀναβιώνοντας μιά ἐποχή πρίν ἀπό τήν *humanitas*. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Βάρρων μέ ἀφορμή τήν ἐτυμολογία τοῦ μήνα Φεβρουαρίου: «κλίνω περισσότερο στήν ἄποψη ὅτι ὀνομάζεται Φεβρουάριος ἀπό τήν ἡμέρα τοῦ ἐξαγνισμοῦ (τόν *dies februatus*), ἐπειδή τότε ἐξαγνίζοταν ὁ λαός, δηλ. γυμνοί ἄνδρες μέ δορά λύκου (οἱ Λούπερκοι) ἐξάγνιζαν τήν ἀρχαία πόλη στόν Παλατινό λόφο πού περιβαλλόταν ἀπό κοπάδια ἀνθρώπων», *ego magis arbitror Februarium a die februato, quod tum februatur populus, id est Lupercis nudis lustratur antiquum oppidum Palatinum gregibus humanis cinctum* (*De lingua latina* 6, 34). Ἐξάλλου στή σπηλιά τοῦ Παλατινοῦ λόφου, *Lupercal*, μιά λύκαινα ἀνέθρεψε τούς ἰδρυτές τῆς Ρώμης, τόν Ρωμύλο καί τόν Ρέμο, πού γεννήθηκαν ἀπό τόν Ἄρη.

Αὐτοί οἱ ἄγριοι πρόγονοι τῶν Ρωμαίων πρόκειται νά 'ἐκπολιτιστοῦν' ἀπό ἑτερόχθονες, ἀπό ξένους, ὅπως ἀφηγοῦνται οἱ ἱστορικοί τους. Πρῶτα ἦρθαν οἱ Σαβίνοι, οἱ ὁποῖοι τούς ἔφεραν τόν γάμο (μέ τήν ἀπαγωγή τῶν Σαβίνων γυναικῶν), καί τούς πρώτους θρησκευτικούς θεσμούς (μέ τόν βασιλιᾶ Νουμά), μετά οἱ Ἐτροῦσκοι (μέ τόν πολιτισμό τους). Στή συνέχεια ἦρθαν οἱ Καρχηδόνιοι (μέ τή μετάφραση στά λατινικά τῆς Ἐγκυκλοπαίδειας τοῦ γεωπόνου Μάγωνα), καί κατά τήν αὐτοκρατορική ἐποχή οἱ Αἰγύπτιοι (λατρεία

της Ίσιδας και του Σεράπιδος), οι Πέρσες (λατρεία του Μίθρα). Αλλά οι ξένοι πού, σέ αυτή τή ρωμαϊκή αφήγηση, έμφανίζονται ως πάροχοι τής κατ'έξοχήν *humanitas*, είναι οι Έλληνες (*Graeci*), και πιά συγκεκριμένα ή γνώση τών Έλλήνων, ή όποια συνδυάζει κλάδους πού σήμερα είναι σέ ξεχωριστά πεδία: «γράμματα», (ποίηση, ρητορικοί λόγοι, λογοτεχνία), «έπιστήμες» (άστρονομία, γεωμετρία, ιατρική) και «τέχνες» (άρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, μουσική). Πρόκειται γιά τίς *artes humanitatis*, δηλαδή τίς γνώσεις και τίς τεχνικές πού όδηγούν στην *humanitas*, δηλ. οι έλληνικές γνώσεις μαλακώνουν, λειαινούν, εξανθρωπίζουν. Γι'αυτόν τόν λόγο τά παιδιά τών ευγενών και πλούσιων Ρωμαίων (άλλά όχι μόνο) έχουν Έλληνες παιδαγωγούς, κατόχους τής έλληνικής γνώσης, ρήτορες, γραμματικούς, φιλοσόφους, πού είναι επαγγελματίες τών Μουσών. Ο Κικέρων θεωρεί τίς Μούσες, θεές τής *humanitas* (*Tusc.* 5.66: *Cum Musis, id est cum humanitate et cum doctrina*). Οι λατινικοί όροι πού δηλώνουν τή διαπαιδαγώγηση είναι μεταφορές τής διαδικασίας της 'σφυρηλάτισης', τής 'διάπλασης', τής 'διαμόρφωσης': *informare, fingere*. Ο Πλίνιος ό νεώτερος σέ έπιστολή του (7, 9) ένσωματώνει ένα επίγραμμα, πού κάνει λόγο γιά τήν παιδεία και τήν καλλιέργεια του πνεύματος, τό όποιο «πλάθεται και διαμορφώνεται όπως τό άπλαστο κερι, στό όποιο ό έμπειρος τεχνίτης μπορεί, χύνοντάς το σέ καλούπια, νά δώσει διάφορα σχήματα, άκόμα και μορφές θεών, όπως ό Άρης, ή Άφροδίτη κτλ.»:

*Ut laus est cerae, mollis cedensque sequatur
si doctos digitos iussaue fiat opus
et nunc informet Martem castamque Minervam,
nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum;
utque sacri fontes non sola incendia sistunt,
saepe etiam flores vernaue prata iuvant:
sic hominum ingenium flecti ducique per artes
non rigidas docta mobilitate decet.*

5

«Άξιο έπαίνου είν' τό κερι, πού μαλακό και εύπλαστο όπως είναι,
τά επιδέξια δάχτυλα άκολουθει άν χρειαστεί,
κι άλλοτε δίνει μορφή στον Άρη ή στην παρθένα Αθηνά,
στην Άφροδίτη ή στον γιό τής Άφροδίτης.
Άξιες έπαίνου κι οι πηγές οι ιερές πού όχι μονάχα ανακόπτουν τίς
φωτιές,
άλλά βοηθοῦν συχνά τά άνθη, τά εαρινά λιβάδια:
Έτσι και τό ανθρώπινο μυαλό γίνεται εύλύγιστο, όταν
καθοδηγεΐται
όχι από τέχνες άκαμπτες μά από πεπαιδευμένη εύστροφία». (μτφρ
Λ. Τρομάρας)

5

Χωρίς αυτή την εκπαίδευση, τα παιδιά τῶν Ρωμαίων ἦταν καταδικασμένα νά παραμείνουν ἄγρια, ὅπως ἦταν οἱ πρόγονοί τους. Τά μωρά εἶναι στήν πραγματικότητα ἄγρια θηρία, ἀφοῦ τό κλάμα τους καί οἱ κραυγές τους δηλώνονται μέ τό ἴδιο ρῆμα, *vagire*, πού σημαίνει τούς ἤχους πού ἐκπέμπουν οἱ λαοί καί τά κατσικάκια.

Οἱ Ρωμαῖοι θά διεκδικήσουν ὡς δική τους αὐτή τήν *humanitas* πού προερχόταν ἀπό τούς ἄλλους. Θεωροῦν ὅτι ἡ ἰταλική χερσόνησος ἦταν ἡ κατ'ἐξοχήν γῆ της *humanitas*, ἀφοῦ ἀκόμη καί τά ἄγρια θηρία ἐκεῖ εἶναι ἀβλαβῆ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλίνιος πρεσβύτερος (*Naturalis Historia* 37, 201: *ferorum animalium innocentia*). Ὁ Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς ὁμολογεῖ γιά τήν ἰταλική γῆ (*Ρωμ. ἀρχαιολ.* 36, 2): *ἐξ ἧς γένος τὸ ἀνθρώπων πλείστας εὐφροσύνας ἐκαρπώσατο*. Ἡ Ρώμη αὐτοπροσδιορίζεται ὡς πολιτεία ἀνθρώπινη καί λόγια, *civitas humana, civitas erudita*, πού δέν περιλαμβάνει μόνο τήν ἄρχουσα τάξη εὐγενοῦς καταγωγῆς. Ὁ Κικέρων, λ.χ., μαρτυρεῖ τή μεγάλη ἀπήχηση πού ἔχουν μῖμοι πού παριστάνουν τόν Σωκράτη νά διαπληκτίζεται μέ τόν Ἐπίκουρο. Ἐπίσης γνωρίζουμε ἀπό τόν Ἀθήναιο ὅτι ὁ θεατρίνος Ματρέας της Ἀλεξάνδρειας ἐνθουσιᾶζει τά πλήθη στή Ρώμη, διαβάζοντας παρωδίες τῶν προβλημάτων τοῦ Ἀριστοτέλη, ὅπως π.χ. «γιατί τά σφουγγάρια πίνουν ἀλλά δέν μεθοῦν;»: *Ἐθαυμάζετο δὲ παρ' Ἑλλησι καὶ Ρωμαίοις Ματρέας ὁ πλάνος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ... ἐποίησε δ' οὗτος καὶ παρὰ τὰς Ἀριστοτέλους ἀπορίας καὶ ἀνεγίνωσκε δημοσίᾳ, διὰ τί ὁ ἥλιος δύνει μὲν κολυμβᾷ δ' οὐ, καὶ διὰ τί οἱ σπόγγοι συμπίνουνσι μὲν συγκωθωνίζονται δ' οὐ*. (Ἀθήναιος, *Λειπν.* 1, 19 d). Ἀκόμα καί χειρώνακτες (*orifices*), λέει ὁ Μ. Ρίσο, ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἱστορία, πού σημαίνει τόσο «ἀφήγησι» ὅσο καί «ἔρευνες, ἐρωτήματα»: *quid quod homines infima fortuna, nulla spe rerum gerendarum, orifices denique delectantur historia?* – «γιά ποιό λόγο ἄνθρωποι πολὺ ταπεινοί, πού δέν ἔχουν καμία ἐλπίδα νά συμμετάσχουν στὸν δημόσιο βίο, ἀκόμα καί χειρώνακτες ἀγαποῦν τήν ἱστορία;» (Κικέρων, *De finibus bonorum et malorum* 5, 52).

Ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας, ἀκόμη καί μετὰ τόν Ἀλέξανδρο, διέκριναν πάντα τούς ἑαυτούς τους ἀπό τούς βαρβάρους, οἱ Ρωμαῖοι ἔβλεπαν τούς ἑαυτούς τους ὡς ἐκ φύσεως ἄγρια ὄντα, πού ἐκπολιτίστηκαν ἀπὸ ἐτερόχθονες καί προορίζονταν νά διαδώσουν αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ σέ ὅλο τὸν κόσμο, «νά δώσουν ἀνθρωπιά στήν ἀνθρωπότητα», ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλίνιος πρεσβύτερος (*Naturalis Historia*, 3, 39: *humanitatem homini daret*, πού μπορεῖ νά σημαίνει ὅτι ἡ Ρώμη φιλοδοξεῖ νά ἐπανενώσει τό ἀνθρώπινο γένος, νά ἀποκαταστήσει τήν ἐνότητά του καί τήν ἀνθρώπινη ταυτότητά του. Ὁ Φύλων ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀποστολή τοῦ αὐτοκράτορα εἶναι «νά πολλαπλασιάσει τίς Ἑλλάδες στὸν κόσμο» (*Πρεσβεία πρὸς Γάϊον*, 147): *ὁ τὰ ἄμικτα ἔθνη καὶ*

θηριώδη πάντα ημερώσας και αρμοσάμενος, ό την μὲν Ελλάδα Ελλάσι πολλαῖς παραυξήσας, την δὲ βάρβαρον ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τμήμασιν ἀφελληνίσας. Ὅπουδῆποτε οἱ Ρωμαῖοι πηγαίνουν, ιδρύουν «νέες Ἑλλάδες», φέρνοντας τήν *humanitas*.

Τά τρία συστατικά της ρωμαϊκῆς *humanitas* εἶναι ἡ κοινωνικότητα, ἡ καλή προαίρεση καί ἡ δεξιότητα τοῦ συνομιλεῖν. Ὁ ἄνθρωπος πού εἶναι *humanus*, δηλ. πού ἔχει ἐκπαιδευθεῖ, εἶναι κατάλληλος γιά κοινωνική ζωή (*vita communis*), δημιουργεῖ καί διατηρεῖ δεσμούς μέ τούς ἄλλους. Ὅστόσο δέν γνωρίζει μόνο τούς κοινωνικούς κανόνες, ἀλλά εἶναι ἐπίσης καλοπροαίρετος (*benivulus*), γενναιόδωρος (*liberalis*), ἐπιεικῆς, εὐέλκτος, ἄνετος (*facilis*). Ὁ Ἀττικός, ό ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Κικέρωνα, ἐνσαρκώνει τήν *humanitas* στή Ρώμη καί εἰδικότερα τή *facilitas*. Τό παρατσούκλι του προέρχεται ἀπό τό γεγονός ότι διέμεινε στήν Αθήνα, όταν ἕνας συγγενῆς του δολοφονήθηκε μέ ἐντολή του Σύλλα. Ἀλλά συνέδεσε ἐπίσης τήν ταυτότητά του τοῦ Ρωμαίου πολίτη μέ τήν *humanitas*, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπό τήν Ἑλλάδα, καί συγκεκριμένα ἀπό τήν Αθήνα. Ὁ Κορνήλιος Νέπως στόν *Bio* τοῦ Ἀττικοῦ ἀναφέρει ότι πάντοτε, ἐν μέσῳ τῶν πύο ἔντονων ἐμφυλίων πολέμων καί πολιτικῶν συγκρούσεων, ό Ἀττικός ἦταν ό φίλος ὅλων: ἦταν ἀκόμη καί φίλος του Σύλλα, ό ὁποῖος εἶχε σκοτώσει τόν συγγενῆ του, πρᾶγμα πού δέν τόν ἐμπόδισε νά εἶναι ἐπίσης φίλος τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Σύλλα, τοῦ Μάριου. Ἦταν φίλος τοῦ Κικέρωνα, ἀλλά καί τοῦ Ἀντωνίου καί τοῦ Ὀκταβιανοῦ.

Τέλος ἡ τέχνη τῆς συνομιλίας εἶναι συστατικό της *humanitas*. Ὁ Κικέρων θεωρεῖ τή συνομιλία, εἴτε ἐξ ἀποστάσεως, μέσῳ ἐπιστολῶν, εἴτε διά ζώσης, ὡς «ἕναν πολύ εὐχάριστο δεσμό μεταξύ τῶν ἀνθρώπων: *natura homines... antea dissociatos homines iucundissimo inter se sermonis vinculo colligavit* (Κικέρων *De republica* 3, 3), καί στό *De oratore* 1, 32: *quid esse potest in otio aut iucundius aut magis proprium humanitatis quam sermo facetus ac nulla in re rudis*. – «κατά τήσχόλη τί νά εἶναι πύο εὐχάριστο ἢ πύο χαρακτηριστικό γιά τόν πεπαιδευμένο ἄνθρωπο παρά ἡ πολιτισμένη συζήτηση, ἡ πνευματώδης καί ἡ ἐκλεπτυσμένη».

Τό νά συνομιλεῖ κανεῖς μέ τέχνη σημαίνει ότι μέ τίς γνώσεις καί τά εὐφυολογήματά του μπορεῖ νά ψυχαγωγεῖ καί νά εὐχαριστεῖ, νά καταπραῦνει καί νά μαλακώνει, μέ μιά λέξη: νά χαλαρώνει τόν ἀκροατή του. Ὁ Κικέρων ἀναφέρει τό ἐξῆς ἐπεισόδιο (*Rep.* 1, 21-22):

Ὁ *Sulpicius Gallus*, ὕπατος, φίλος τοῦ Αἰμίλιου Παύλου, γνωστός στή Ρώμη γιά τίς γνώσεις του, πῆγε νά δεῖ τόν φίλο του Κλαύδιο Μάρκελλο, τόν ἐγγονό τοῦ κατακτητῆ τῶν Συρακουσῶν, ό ὁποῖος εἶχε φέρεῖ τή σφαῖρα τοῦ

Αρχιμήδη, μετατρέποντάς την σέ Πλανητάριο. Ὁ Σουλπίκιος Γάλλος ζήτησε νά τοῦ φέρον τή σφαῖρα καί ἄρχισε νά ἐξηγεῖ τόν μηχανισμό τῆς ἐκλειψης, θέτοντας σέ κίνηση τό πλανητάριο. Στή συνέχεια ἄρχισε νά λέει τήν ιστορία αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου ἀπό τήν ἐποχή του Θαλῆ, καί τέλος μίλησε γιά τόν ποιητή Ἄρατο πού ἔγραψε ἕνα ὑπέροχο ἀστρονομικό ποίημα βασισμένο στήν πραγματεία τοῦ Εὐδόξου. Στήν κευλούρα μας, ὅλα αὐτά θά ἔμοιαζαν περισσότερο μέ μιὰ σοβαρή συζήτηση, καί ἂν κάποιος κατάφερνε νά μᾶς διασκεδάσει μέ αὐτά τά θέματα, θά λέγαμε ὅτι ξέρει νά μεταδίδει, ὅτι εἶναι πολύ ζωντανός, μέ λίγα λόγια ὅτι ὀφείλεται στήν προσωπικότητά του. Ὅμως στή Ρώμη, δέν εἶναι τό πρόσωπο πού εἶναι ἐλκυστικό, εἶναι ἡ ἴδια ἡ γνώση πού εἶναι ἐλκυστική καί προκαλεῖ στούς Ρωμαίους μιὰ ἀπίστευτη περιέργεια καί φιλομάθεια. Γιά παράδειγμα, ἡ σφαῖρα περιγράφεται ὅτι εἶναι προικισμένη μέ *venustas*, μέ «σαγηνευτική ἐλκυστικότητα». Ἐδῶ λοιπόν ἔχουμε τή γοητευτική ἐπίδραση τῆς *humanitas*, ὄχι πιά ὡς *facilitas*, ἀλλά ὡς γνώσης. Τό ἴδιο συμβαίνει μέ τόν Ἀττικό, πού σαγηνεύει τούς ἰσχυρούς τῆς Ρώμης μέ τίς γνώσεις του (*doctrina*), τή γλυκύτητα (*suavitas*) τῆς ἀττικῆς διαλέκτου καί τά ἐξευγενισμένα λατινικά του.

Ἀλλά στή συζήτηση, δέν εἶναι μόνο ἡ γνώση αὐτή καθαυτή πού εἶναι σαγηνευτική, εἶναι καί τά πνευματώδη ἀστεία. Ἐνας *humanus* εἶναι βέβαιο ὅτι εἶναι ἕνας ἄνθρωπος πού κάνει τούς ἀνθρώπους νά γελοῦν. Ἀπό τή λατινική γραμματεία ἔχουν διασωθεῖ δύο πραγματεῖες περί τοῦ γέλιου καί τῆς ὀρθῆς χρήσης του ἀπό τόν ρήτορα: ἡ πρώτη ἀνήκει στό δεύτερο βιβλίο του *De oratore* τοῦ Κικέρωνα καί ἡ δεύτερη πραγματεία στό ἕκτο βιβλίο τῆς *Institutio oratoria* τοῦ Κοϊντιλιανοῦ. Ἐξάλλου ὁ σύνδεσμος μεταξύ τῆς γνώσης καί τῶν εὐφυολογημάτων ἐκφράζεται γλαφυρά ἀπό τόν Πλίνιο τόν Πρεσβύτερο (*NH* 21, 88), σέ ἕνα χωρίο γιά τή σημασία τοῦ ἀλατιοῦ, τό ὅποιο καταλήγει ὡς ἐξῆς:

Ergo, Hercules, vita humanior sine sale non quit degi, adeoque necessarium elementum est ut transierit intellectus ad voluptates animi quoque: a sale enim appellantur, omnisque vitae lepos et summa hilaritas laborumque requies non alio magis vocabulo constat.

«Λοιπόν μά τόν Ἡρακλῆ, εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει κανεῖς μιὰ ἀνθρώπινη ζωή χωρίς ἀλάτι, καί εἶναι ἕνα στοιχεῖο τόσο ἀπαραίτητο γι'αυτόν πού, μεταφορικῶς, χαρακτηρίζει ἐπίσης τίς ἀπολαύσεις τῆς διάνοιας καί τίς

ἀπολαύσεις τῆς ψυχῆς. Αὐτά ἐννοοῦμε ὅταν μιᾶμε γιά ‘ἀλάτι’, καί εἶναι γνωστό ὅτι δέν ὑπάρχει καλύτερη λέξη γιά νά χαρακτηρίσει ὅλα ὅσα κάνουν τή ζωή τόσο γοητευτική, ὅλα ὅσα μᾶς δίνουν τή μεγαλύτερη χαρά καί εὐχαρίστηση καί βοηθᾶ νά χαλαρώσουμε μετά τήν ἄσκηση.»

Μιά οὐσιώδης λειτουργία τῆς *humanitas* στή Ρώμη ἦταν ἡ *relaxatio*, ἡ χαλάρωση, νά ἀμβλύνει τήν ἰσορροπία δυνάμεων ἐξουσίας. Ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἐξουσίας, εἴτε ἦταν ὑπάτος, συγκλητικός ἢ ἀργότερα αὐτοκράτορας, ἔπρεπε πάντα νά ἔχει μιᾶ ἐλάχιστη δόση ἀπό *humanitas*, διαφορετικά θά ἦταν τύραννος. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά πολιτικούς ἀντιπάλους: ὁ Βαλέριος Μάξιμος (4, 1, 12) ἐπιδοκιμάζει τόν Metellus Numidicus, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἔμαθε ὅτι δολοφονήθηκε ὁ ἄσπονδος ἐχθρός του Σκιπίων Αἰμιλιανός, βγήκε στό δρόμο σὺρλιάζοντας ἀπό πόνο.

Από ἀνθρωπολογική προσέγγιση φαίνεται ὅτι οἱ Ρωμαῖοι συλλαμβάνουν τήν *humanitas* σύμφωνα μέ ἕνα τεχνητό μοντέλο (ὄχι ὑπαρξιακό). Ἡ *humanitas* εἶναι ἕνας τεχνητός ἐξοπλισμός (*instructio*), πού διδάσκεται μέσῳ τῆς ἐκπαίδευσης, μέσῳ τῶν *artes* (τέχνες). Ἡ ἐκπαιδευτική δράση βασίζεται σέ ἕνα τεχνητό μοντέλο: ἔγινε λόγος γιά διαμόρφωση, καλλιέργεια, διάπλαση τῶν παιδιῶν γιά νά γίνουν *humana*. Κάτω ἀπό αὐτό τόν ὄπλισμό τῆς *humanitas*, ὑπάρχει ὁ γυμνός ἄνθρωπος, ὁ *homo nudus*, ὁ ἄνθρωπος τῆς φύσης, ὁ ἄγριος, «ὁ λύκος». Εἶναι εὐγλωττο τό παράδειγμα πού δίνει ὁ Βάρρων (*De lingua latina*, 8, 31):

aliud homini aliud humanitati satis est; quodvis sitiēti homini poculum idoneum, humanitati, nisi bellum, parum.

«ἄλλο πρᾶγμα εἶναι αὐτό πού ταιριάζει στόν ἄνθρωπο (*homo*), ἄλλο πρᾶγμα εἶναι αὐτό πού ταιριάζει στήν ‘ἀνθρώπινη παιδεία’ (*humanitas*): ἄν ἕνας *homo* διψᾷ, ὅποιοδῆποτε ποτήρι εἶναι ἀρκετό - ἀλλά ἡ *humanitas* ἀπαιτεῖ τό ποτήρι νά εἶναι ὠραῖο / *bellum*».

Γιατί σέ κύπελλο «περίτεχνο» δέν περιέχεται, φυσικά, νερό, ἀλλά κρασί, καί κρασί σημαίνει τή συντροφιά αὐτῶν πού πίνουν μαζί, το συμ-πόσιο, στά λατινικά τό *con-vivium*, διότι οἱ συμποσιαστές οὐσιαστικά ‘συμ-βιώνουν’, ἀπολαμβάνοντας τήν *humanitas*, ὠραῖες συζητήσεις, πλούσιες σέ γνώσεις καί σέ πνευματώδη ἄστεϊα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΙΛΗΤΑΡΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ «ΑΓ. ΑΓΑΠΗΤΟΣ»

Ὡς τυγχάνει γνωστόν ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν ἔχει ἐντάξει εἰς τήν πνευματικήν διακονίαν Αὐτῆς τό πρόγραμμα «Φιλολογικόν Εἰλητάριον» μέ χῶρον διεξαγωγῆς τήν Βιβλιοθήκην ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ.

Εἰς τό πλαίσιον αὐτῆς τῆς διακονίας ἡ Ἑλλογιμωτάτη κ. Σοφία Γεωργακοπούλου, Καθηγήτρια Λατινικῆς Φιλολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ καί Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐπραγματοποίησεν:

α) παρουσιάσιν τοῦ θέματος: "Οἱ δύο σημασίες τοῦ **humanitas** στόν Αὔλο Γέλλιο", τήν Τετάρτην 28ην Ἰουνίου 2023 καί ὥραν 19:00 εἰς τήν Βιβλιοθήκην ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν καί

β) παρουσιάσιν τοῦ θέματος: "Τό ἐγκώμιον τῆς πενίας (**laus paupertatis**) στήν Ἀπολογία τοῦ Ἀπουληίου", τήν Παρασκευήν 30ήν Ἰουνίου 2023 καί ὥραν 19:00 εἰς τήν Βιβλιοθήκην ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν.

«Αὐτῶν ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» (07.05.23)

Ἡ Ἑλλογ. κ. Σοφία Γεωργακοπούλου, Καθηγήτρια Λατινικῆς Φιλολογίας ΕΚΠΑ, τιμηθεῖσα ἀπὸ τὸν συμφοιτητὴν της Σεβ. Χίου (Ι. Ν. Ἁγ. Μάρκου 30.06.23)

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Α' ΙΣΙΔΩΡΙΑ 2023
ΙΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ
ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ
ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΧΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Από της Δευτέρας 8ης Μαΐου 2023 έως και της Παρασκευής 12ης Μαΐου 2023
θα τελέσθαι καθ' ἑκάστην Ὁρθρὸς καὶ Θ. Λειτουργία τὸ πρωί, ὥρα 7.00,
καὶ τὸ ἑσπέρας, ὥρα 18.00. Ἑσπερινὸς καὶ ἡ Παράκλησις τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΜΑΪΟΥ 2023

ΩΡΑ 22.00 ΙΕΡΑ ΑΓΡΥΠΝΙΑ.

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 13 ΜΑΪΟΥ 2023

ΩΡΑ 07.00 ΟΡΘΡΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.

- = 09.00 ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ, χοροστατούντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κ. Μάρκου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΜΑΪΟΥ 2023

ΩΡΑ 07.00 ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΣ ΟΡΘΡΟΣ ΚΑΙ, ΕΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ἱερουργούντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κ. Μάρκου.

- = 10.45 ΠΑΝΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑ ΔΙΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΥ, ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ, ἐκ τῆς κρήνης τοῦ τόπου μαρτυρίου Νεομάρτυρων, διὰ τῶν ὁδῶν Δημοκρατίας, Πλατείας Ν. Πλαστήρα, Κανάρη, Λεωφόρου Αἰγίου, Νεοφίτου Βάμβα, Κοραῆ καὶ Σκυλίτση, εἰς τὸν Ἱερόν Μητροπολιτικόν Ναόν.

Ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΟΣ

ΠΑΡΑΦΟΡΜΩΣ
PLACE
PORT FAYE
Τηλ. 0694010107
Fax 0694010108
ΕΛΛΑΣ - HELLAS

(ISSN:2529-1254)